

LUKA LÁSZLÓ

Ecce homo (orvosi ügyeletben)

Egy napos, kora nyári délelőtt felhívott a rendelőmben a rendőrség, miután az ügyeletes pszichiáter szerepét kellett aznap betöltenem. Valaki panaszt emelt, hogy a város közismert parkjában egy fiatalember valószínűleg fajtalankodik a homokban játszó gyerekekkel. Pontosabb leírást nem kaptam, de nyilván a helyszínre kellett hajtanom, hogy az esetleges pedofiliát személyesen megállapíthassam. És persze, hogy ott helyben valamilyen megoldást találjak, amennyiben a feljelentett fajtalankodó „közveszélyes”.

Valószínűnek tartottam, hogy a fajtalankodás az exhibicionizmus népi megnevezése. Azaz, mint a legtöbb esetben, egy ballonkabátban sétáló emberfia hirtelen szétnyitja a kabátját, kitérve alatta a teljes meztelenségét mint meglepetést. Ezzel a mit sem sejtő sétálónak ijedelmet, felháborodást, ritkább esetben még eszméletvesztést is okozhat. Ez az egyáltalán nem ritka, de megengedhetetlen ténykedés kimeríti a „közrend zavarása” paragrafusát, s emiatt a legtöbb helyen hivatalosan, azaz rendőrileg üldözik. Az illetékest bekísérik a rendőrőrszobára, s vádat emelnek ellene. Legtöbbször még a kezelését is elrendelik, hogy ebből a lelki igényéből kigyógyítsák. Nem örömteli pszichiáter-feladat az ilyen esettel foglalkozni, de kétségtelenül elkerülhetetlen, ha már megtörtént. Persze, vaklármá is lehet egy feljelentés, vagy esetleg valami szokatlanságon akadt meg a feljelentő szeme. Mindenesetre választásom nem volt, mennem kellett.

A park szélén hagytam a kocsimat. Orvosi táská nélkül, egyedül a kórházi beutalóval a zsebemben keresni kezdtem a homokozót. Nem volt nehéz megtalálni. A homokozókat általában a parkok közepén rendezik be. Gond nélkül megtaláltam az inkriminált helyet.

A feltűnést kerülve, figyelmesen körülnéztem. Semmi különösét vagy említésre méltót nem láttam. Sem a homokozóban, sem a környező padokon, sem a padok közt. A felvigyázók beszélgettek, félszemmel a homokozóban munkálkodó apróságokat figyelték. Sehol semmi rendzavaró. Már azt hittem, bolondították a rendőrséget, a rendőrség meg engem, amikor is észrevettem, hogy az egyik padon egy hosszú hajú,

szőke fiatalember üldögél, világos pulóverben, világos hosszúnadrágban. Gyereklánynak néztem, mert a haja egészen a válláig ért. Nagy nyugalommal figyelte a gyerekeket.

Leültem a szomszéd padra. Rágyújtottam. Akkor még nem volt égbekiáltó bűn, ha egy orvos cigarettára gyújtott. Gondolkodtam, megszólítsam-e a fiatal embert, vagy várjak, amíg valami említésre méltó dolog alkalmat ad a beszélgetésre. De nem történt semmi.

A homokozóban épültek a tornyok. A gyerekek itt-ott vitatkoztak a vödör meg a lapát tulajdonjogáról. A felvigyázóknak nem kellett azonban beavatkoznium, a vita nem ment verekedésig, sem karmolásig, harapásig.

A fiatalember egy fűszálat rágszált, nézte a gyerekeket. Egyszerre csak odaszaladt hozzá egy már-már iskolás korú fiúcska, és rászólt, hogy nem szabad füvet rágni, mert megbetegedhet tőle az ember. A fiatalember igazat adott a gyerekeknek, és eldobta a fűszálat. És elkezdtek beszélgetni. Erre odajött még néhány apróbb homokozó is, és kíváncsian kérdezték, hogy ő is vigyáz-e valakire, és ha nem, akkor mit csinál, miért üldögél a parkban. Hogy a fiatalember mit mondott, nem lehetett hallani, mert nagyon halkán beszélt. De a gyerekek nagy figyelemmel hallgatták. Kérdőzködtek, ő meg felelgetett. A nagyobbacska, aki a fűvel kapcsolatban kioktatta, hirtelen lehajolt, és meghúzta az üldögélő fiatalember nadrágszárát. Majd pedig kacarászva elszaladt. A többi gyerek is nevetett. Volt, aki a nagyobbacska követte, és ijedten elfutott. De mivel a hosszú hajú fiatalember nem mérgeződött, újból visszajöttek mind. Folytatták a kérdőzködést. Ez jó alkalomnak tetszett, hogy közelebb menjek, s bekapcsolódjam a beszélgetésbe.

– Huncutkodnak ezek a gyerekek – mondtam barátságosan a fiatalembernek.

– Aranyoskák – felelte egyszerűen. – Olyanok, mint a kis angyalok.

– De a nadrágszárát azért mégiscsak bosszantásból húzta meg az a nagyobbacska – jegyeztem meg kicsit provokálva, hogy szót válthassunk. Kíváncsi voltam a fiatalemberre, mert rajta kívül nem láttam senkit, aki a homokozó körül számításba jöhetett volna mint gyanús és veszélyes „fajtalankodó”. Nyilván ezt az embert kellett közelebről szemügyre vennem.

Miközben ismerkedtünk, a nagyobbacska fiú egyszerre csak újból meghúzta a fiatalember nadrágját. A csíny ezúttal is maradéktalanul tetszett a többi

gyereknek. Kórusban nevettek, s talán egy kicsit szemtelenül is, mert a fiatalember mosolyogva és megjegyzés nélkül hagyta, hogy froclizzák. Ha az én nadrágomat húzogatták volna, biztosan nem hagyom szó nélkül. Emeltebb hangon mondtam volna valami szigorút, hogy ez a tiszteletlen játék ne ismétlődjék. De az én nadrágom húzogatója nem jutott eszébe egyik gyereknek sem. Mintha érezték volna, hogy én valószínűleg nem mosolyognék olyan barátságosan, mint a fiatalember.

– Nem zavarja, hogy ezek a gyerekek szemtelenkednek magával? – kérdeztem ártatlanul, mert a fiatalember sztoikus nyugalma szokatlannak tetszett. Kíváncsi voltam, mi rejtőzik e mögött a nagy tolerancia mögött.

– Nem. Egy csöppet sem – fordult felém. – Szeretem a gyerekeket. Mind ártatlanok, mint a galambok. Mint a ma született bárány – felelete nagy nyugalommal, mintha természetes lenne, hogy vadidegen férfi nadrágszárát húzogatóják apró gyerekek, még akkor is, ha a játék ártatlan.

– De azért ezeknek az ártatlanoknak is meg kellene tanulniuk a tiszteletadást az öregebbeknek – bártorkodtam újból a provokációmmal.

– Csak játszanak, a maguk módján. Örülnek, hogy akad egy felnőtt, aki játékos, és nemcsak parancsokat osztogat, mint egy tanító.

– Ebben igaza van – hagytam rá, némi rossz lelkiismerettel, mint egy olyan felnőtt, aki többnyire csak parancsokat osztogat.

– Van abból valakinek kára, ha a nadrágszárát húzogatóják? Ráadásul csupa pajkosságból? – És mosolygott, mint egy nagy gyerek. – Szeretnek játszani. Szeretnének játszani felnőttekkel is, de persze ez nem könnyű.

– Ez is igaz, de mégiscsak az a fontos, hogy a gyerekek egymással tudjanak jól játszani – feleltem védekező hangon.

– A gyerekek érzik, hogy kivel lehet játszani. Nem mennek oda akárkihez. – A hangjában volt valami magabiztosan öntudatos. Mély meggyőződés ebben a gyerekvilág-közelségben. Valami felsőbbrendűség-féle. Mintha azt mondta volna: „én tudom, hogy mi van rendjén, ne próbáljon engem az öszülő fejével oktatgatni.”

Nem szóltam semmit. Hagytam, hogy jobban tudja, mi fontos a gyerekeknek. De azért folytattam a kérdezősködést:

– Gyakran jön ki ide a parkba a gyerekekkel játszani?

– Gyakran? Mit ért azon, hogy „gyakran”? Amikor kedvem van, leülök ide. A gyerekek meg mindig felfedezik, hogy velem lehet játszani. Ezt én nagyon szeretem. Szeretem a gyerekeket.

Hát, ez még nem égbekiáltó bűn, még akkor sem, ha egy kicsit szokatlan. De nézzük csak meg a dolgot közelebbről, gondoltam, és tovább kérdezősködtem.

– Van magának is gyereke?

– Nincsen. Nem vagyok nős. De minden gyereket a magaménak érzek.

Ez a nagy gyerekszimpátia egy kissé gyanúsnak tetszett. Meg is kérdeztem rögvest:

– Máshol is keresi a gyerekek társaságát?

– Nem. Különben nem szoktam gyerekekkel játszani, csak itt, a parkban.

Csak itt, a parkban – akkor miért éppen most tetek bejelentést? Ha gyakran játszik itt a gyerekekkel, miért éppen most? Tovább próbálkoztam:

– Előfordult már, hogy a játék rosszul sült el?

– Hogyhogy?! Mit jelent az, hogy „rosszul sült el”?

– Például, hogy egy felvigyázó dáma megalégeli, hogy a rábízott gyerek felnőttel rosszkodik.

– Maga ezt rosszkodásnak nevezi?!

– Egy kicsit szokatlannak, hogy bosszantani akarnak így, együttesen egy magányos felnőttet...

– Ugyan. Mindez csak játék. Eddig még senkinek sem jutott eszébe, hogy beavatkozzék. Pedig tavasz óta gyakran üldögélek itt, ha szép az idő. A gyerekek is csak akkor jönnek ki játszani, ha süt a Nap.

– Persze, persze... – bólogattam, és teljesen koherensnek találtam az érvelését. Megkérdeztem valakit a körben ücsörgő dámák közül? Ha már ideráncigáltak, talán kibogozható, hogy ki tette a bejelentést. Mindenesetre nekem nem úgy tetszett, mintha egy fajtalanokóval beszélgetnék. De valakinek csak feltűnhetett ez a szokatlannal toleráns fiatalember. Valaki gyanút foghatott, még akkor is, ha az egész homokozó körüli felnőtt és felelős társaság teljes nyugalommal asszisztál ehhez a gyerek-felnőtt incselkedéshez. Nem mehetek el úgy, hogy legalább két-három mamával, esetleg nagymamával ne váltanék szót, gondoltam. Meg kell kérdeznem, hogy észrevettek-e a parkban valami rendrontó eseményt, valami idegesítőt, esetleg valami megengedhetlent? Miközben gondolkodtam, hogy kit szólítsak meg, megszólalt a fiatalember:

– És maga miért jött ki a parkba?

Mit mondjak, hogy ne hazudjak? Nem mondhatom, hogy keresek egy fajtalanokóval gyanúsított,

felnőtt férfit. Azt sem szeretném mondani, hogy a rendőrség küldött mint ügyeletes orvost.

– Én is szeretem látni a gyerekeket. Nekem is öröm, ha hallom, ahogy ricsajoznak.

– Akkor nem vagyok egyedül – jegyezte meg mosolyogva. Láthatóan tetszett neki egy hasonlóan gyerekszerető felnőtt. Gondoltam, nem vesztegetem vele tovább az időt, elsétálok, és beszélek az arrébb üldögélők egyikével-másikával néhány szót, s megyek vissza a rendelőmbé.

– Nekem lassan mennem kell – álltam fel. Minden eredetisége ellenére úgy gondoltam, hogy ez a furcsa fiatalember nem fajtalanzkodó, nem közveszélyes, és nem rendbontó.

Ekkor odajött az egyik padon felvigyázó leány, s harsányan rászólt a nadrághúzókató gyerekekre:

– Dániel, ne bosszantsd a bácsit! Kaphatsz egyet a fenekedre.

– Ugyan, dehogy. Engedje csak nyugodtan hozzám Dánielt, nem fogunk egymásra haragudni – felelte kedvesen. – Engedje nyugodtan hozzám.

A felelős felvigyázó nem ellenkezett. Hagyta a nadrághúzókató Dánielt a társaságunkban. És ekkor, egy hirtelen mozdulattal Dániel ráöntötte a fiatalember lábára a homokot, amit a vödörben vitt.

– Dániel! Az Isten szerelmére, ne bosszantsd a bácsit! – mondtam reflexszerűen, egy kicsit emelt hangon. Dániel villámgyorsan elszaladt.

– Isten nevét a szádra hiába ne vedd! – mondta félhangosan, s lerázta a homokot a cipőjéről.

Kicsit meglepett ez a rendreutasítás. Védekeztem:

– Ez a nyelvünk egy jól ismert fordulata, egyáltalán nem káromlás.

– Akkor sem. Isten nevét a szádra hiába ne vedd. – Egy pillanatig mind a ketten hallgattunk. Ez egy kissé feszültté tette a levegőt köztünk. Ő törte meg a csendet: – Azt akartam még mondani – jegyezte meg halkán –, hogy erre nekem jobban kell vigyáznom, mint akárkinek.

– Miért? – kérdeztem meglepve.

– Mert én Isten fia vagyok.

– Gondolom, mindannyian Isten fiai vagyunk. – De ebben a tompított hangú megjegyzésében éreztem azonban valami nyugtalanítót.

– Nem. Nem erről van szó. Nem mindnyájunkról. Rólam, rólam egyedül.

– Azt akarja mondani, bocsásson meg, hogy maga egyedül Isten fia?! Inkább az, mint akárki más?

– Ezt akarom mondani. Pontosan ezt.

– Maga hát más, mint mindenki itt körülöttünk. – Igyekeztem arcrándulás nélkül leplezni a meglepetésemet. Hümmögtem, mintha nem is tett volna ez a vallomás rám különösebb benyomást. – Maga köztünk itt egyedül az Isten fia.

– Te magad mondod ezt! – felelte megváltozott hangon, és a végtelenbe nézett, mint aki nincs is egészen a földön. Mintha velem ebben az új, a vallomása által kiváltott váratlan kapcsolatban más hangot kellene használnia. Valami felsőbbrendűt.

Meglepett az is, hogy váratlanul letegezett. Csak úgy, minden átmenet nélkül. Hát erről lenne szó. Isten egyetlen fiának tartja magát. Egyedül ő Isten fia. Nyilván tovább kell mennünk ezen az ösvényen. Megkockáztattam a kérdést:

– Van magának kezelőorvosa, akihez rendszeresen jár? – kérdeztem a lehető legkedvesebb és legártatlanabb hangon.

– Ugyan minek?! Mi jutott az eszébe! – felelte kissé felháborodva.

– Manapság minden második ember megbeszéli a gondjait az orvosával – banalizáltam a kérdésemet.

– Nekem erre nincs szükségem. Az én gondjaimat nem kell orvosokkal megbeszélnem.

– Soha nem is volt ilyesmire szüksége? – kockáztattam meg ezt az anamnézisést célzó kérdést.

– Soha. Nekem soha – mondta nagy nyugalommal. De a levegő újból elhidegült köztünk.

– Hát minden jót, nekem mennem kell – búcsúztam barátságosan. – Talán még látjuk egymást.

Visszasiettem a kocsimhoz. Elővettem a zsebemből a beutalót. A névhez nem tudtam mit beírni, de a megokolást rögtön kitöltöttem: „Harminc év körüli fiatalember, akinek orvosi felügyeletre lenne szüksége, de orvosa saját bevallása szerint nincs. Egyértelműen megalomániás gondolatai vannak, kezelésre szorul. Nem zárható ki, hogy megfelelő terápia hiányában a relatíve békés magatartását teljesen elveszítheti, s veszélyessé válik. Ezért pszichiátriai megfigyelésre és megfelelő kezelés beállítására van szüksége. Valószínű diagnózis: schizofrenia.”

Zsebre vágtam a félig kitöltött beutalót, s felhívtam a rendőrőrszobát, ahonnan a telefont kaptam. Visszajeleztem, hogy a homokozó körüli vizsgálat folytán találtam egy beteg fiatalembert, aki ugyan nem fajtalanzkodik, mégis elmeorvosintézetbe kell utalnom. Jöjjenek a homokozóhoz, de legalább ketten, mert előre nem látható, milyen hatást vált ki az előírt beutalás. Biztosítottam a rendőrt, hogy visz-

szamegyek a fiatalemberhez, s majd ott, a helyszínen átadom az elmeogyintézet beutalót. Mondtam, hogy a homokozó mellett könnyen megtalálnak bennünket, mert csak mi ketten vagyunk férfiak a gyerekek körül.

Rögvest és sietve visszatértem a gyerekbarát ismerősömhöz. Jóllehet, nem keltette azt a benyomást, hogy készül otthagyni a homokozót, azaz a gyerekeket, mégis úgy gondoltam, szóval kell tartanom, amíg megérkeznek a rendőrök.

– Visszajöttem. Néhány vallásfilozófiai gondolat jutott az eszembe – mondtam barátságosan. Valami elfogadható témát kerestem, amely megengedi, hogy az eredeti gondolathoz, az ő isteni rokonságához visszajuthassunk.

A fiatalember ugyanott ült a padon, s most is a messzi távolba nézett. Majd pedig meglepetten énrám. Nem mondott ellent, nem fordított hátat, úgy látszott: nincs ellenére a gondolatcsere.

– Szeretném megkérdezni, hogy mit gondol a názáreti Jézusról?

– tettem fel ártatlanul a kérdést.

– Miért pont a názáreti Jézus érdekli? – kérdezett vissza.

– Mert azt mondta magáról, hogy ő az Isten fia, ő a messiás – válaszoltam kissé halkabban, mondhatnám: szinte félénken, hogy a provokációmát kendőzzem.

– Nézze, a názáreti egy munkakerülő, élősködő parazita volt, aki a zsidó szektája híveiből tartotta fenn magát. Egész életében egy szöveget be nem vert, csak példabeszédekben ámitotta a környezetét. Szélhámoskodott három évig, amit azután a hívei mérhetetlenül kiszínezték. Családot nem alapított, gyereke nem volt, de még egy barátnője sem. Egy szerencsétlen marginális pasasnak tartom. Ennyit a názáretiről. – És kissé ingerülten elfordította a fejét.

– De, bocsásson meg, több százmillió lelkes híve van a világon, akik mind megváltónak tartják – próbálkoztam egy ellenvetéssel.

– Ez nem érv. Hitlernek is volt százmillió lelkes híve. Azt kell nézni, hogy mit tett, nem azt, hogy mit mondott – jelentette ki ellentmondást nem tűró hangon. – Megígérte például, hogy kis idő múlva visszajön a tanítványaihoz, de nem jött vissza. Becsapta a híveit. Egy ügyes szemfényvesztő volt, semmi más. Meg a feltámasztás... Ha valóban ekkora hatalma lett volna, nem azt az egy szerencsétlen tetszhalott Lázárt hozza vissza az életbe, hanem ezreket, akik ártatlanul, vagy mint gyerekek kerültek a temetőbe... Mennyi sírástól tudta volna a gyászoló szülőket megkímélni...

Az öreg Kular Mokur-ool a gyógyító jurttában egy családot tisztít (1996. július 4.)

– Ez kétségtelesen igaz – hümmögtem.

– És ne felejtse el azt a megdöbentő praktikumot se, hogy a híveinek az ő testét kell enniük, na, meg a vérét inniük... Ilyen egy messiás?! Ez egy kanibál, ha valóban ő találta ki ezt a rituális magatartást... Lehet éppésszel ilyen tanokat hirdetni?

Nem tudtam mit válaszolni. A csend, amely így közénk furakodott, egyre kínosabb lett. Reméltem, hogy megjelennek a rendőrök, s ennek a vallásfilozófiai diskurzusnak véget vetnek. De nem láttam senkit sem közeledni.

Megint ő törte meg a csendet:

– És ahhoz a történethez mit szól, biztosan ismeri, hogy Zeusz hattyúnak álcázva magát, nemzett két halhatatlan gyermeket Lédának. Ez a görögök, na meg a rómaiak közismert mítosza. Nemcsak Rómában, de minden római kolóniában jól ismerték ezt a szent történetet! Júdeában is, természetesen. És ezt egyszerűen lemásolták a názáreti apostolai galambra, meg egy tinédzser, szeplőtelen, szűz zsidó kislányra!

– Erre nem is gondoltam.

– Nézze, nekem a hang sohasem mondta, hogy a názáreti messiás lett volna...

– A hang?! Kinek a hangja? – kérdeztem nagy csodálkozással.

– Hát kié lehetne? Egyedül az övé! Tőle kaptam és kapom az utasításokat.

– Gyakran?

– Kiszámíthatatlan.

– És mikor hallotta utoljára?

– Talán tíz perce. Azt mondta, hogy magával nyugodtan és világosan beszélhetek, mert maga egy értelmes ember.

Nem mertem megköszönni ezt az elismerést, mert félttem, hogy elügyetlenkedem a válaszom, és esetleg gúnynak veszi, amit mondok. Azzal pedig az ellenkezőjét váltanám ki, mint amit szeretnék, hogy incidens nélkül várhassam ki a rendőrök érkezését. Ha megharagítom, kiszámíthatatlan emberrel állok szemben. A helyzet kétségkívül veszélyessé is válhatna, mert fél kézzel földhöz csaphat, ha akar, hiszen vagy harminc évvel fiatalabb nálam. Ezért hallgattam. Vártam, hogy szóljon magától, de hallgatott.

– Nagyon érdekes, amit mondott. Sok kérdést feltehetnék – bátorkodtam.

– Hát, tegye bátran.

– A messiás... – kezdtem, de félbeszakított:

– A messiás én vagyok. Ő engem bízott meg, hogy az emberiséget felvilágosítsam. De az én időm még nem érkezett el. – Ez a mondat nagyon ismerősen hangzott.

– És miről kell felvilágosítania az emberiséget? – kérdeztem valóban kíváncsian.

– Arról, hogy nincs eredendő bűnbeesés, és nincs utolsó ítélet!

– Hogyhogy?!

Lehalkította a hangját, felém hajolt, és oktató hangon feltett egy kérdést:

– Ha a szakács elrontja a rántást – és szigorúan a szemembe nézett –, a rántást kell megbüntetni, vagy a szakácsot?

– Hát, a szakács rontotta el...

– Na, látja. Nincs utolsó ítélet, hanem bocsánatkérés van. Ünnepestes bocsánatkérés. A Nagy Szakács bocsánatot fog kérni.

– Mindenkitől?

– Mindenkitől.

– A hétpróbás gonoszoktól is?

– Azoktól is. Mert a rántás nem felelős semmiért. A rántást elrontották.

– Nagyon elgondolkodtató, amit mond... Valóban elgondolkodtató.

Erre nem válaszolt semmit. Megint a végtelenbe nézett, s ezért nem vette észre a közeledő két egyenruhás rendőrt, meg a harmadikat, aki civilben követte őket. Megálltak előttünk. A két rendőr szalutált, a civil szintén udvariasan köszönt, igazolta magát a kártyájával, s nyomatékosan megjegyezte, hogy ő a rendőrség inspektora.

– Volna kedves megmutatni a személyi igazolványát? – fordult a fiatalemberhez az inspektor.

Tőlem nem kért semmit, amit hirtelen kellemetlenül és ügyetlenül egyoldalúnak éreztem a részéről.

– Nincsenek papírjaim – felelte a legnagyobb nyugalommal a fiatalember.

– Akkor velünk kell jönnie a rendőrszobára – mondta határozottan a rend őre.

Most történik valami váratlan, gondoltam. Nyilván ez az a pillanat, amikor túlcsoordul a pohár, elszabadulnak az indulatok. Elkezdődik a közelharc, a rugdalózás, a bilincselés, az ordítás, a rendőrök lefasisztázása. De nem történt semmi.

A fiatalember felállt, a két rendőr közrevette. Az inspektor kinyújtotta a kezét felém. A beutalót kérte. Odaadtam. De volt valami szomorú keserűség bennem ebben a pillanatban. Az inspektor megköszönte, és zsebre vágta.

Amikor a fiatalember elindult a két rendőr között, hátrafordult:

– Júdás – mondta halkán.

Szomorúan néztem utánuk. Be kellett utalnom a „messiást” az elmegyógyintézetbe. Tehettem volna valami mást? De a kocsimhoz visszagyalogolva feltettem magamnak a kérdést: vajon mi történt volna kétezer éve, ha akkor már működik hasonló sürgősségi ügyelet – a mai tudással? Kaifás, a főpap nem Pilátushoz fordult volna, hanem a sürgősségi szolgálathoz. És a kolléga is beírta volna a beutalóba a diagnózisát. És nem történt volna keresztre feszítés... S így kereszt sem lenne az emberiség történetében. Sem a templomokon, sem a temetőkben. Sehol.

És kereszténység sem lenne.